

OlenNainen

**Vammaisten
naisten
tavoiteohjelma**

”Ympäristön esteettömyys on turvattava lainsäädännöllä niin, että vammaisten naisten pääsy kaikkiin rakennuksiin kuten koulutus- ja kulttuurikeskuksiin sekä muihin julkisiin tiloihin on esteetöntä. Myös uusien asuntojen on oltava esteettömiä, että vammaiset naiset voivat muuttaa kaikenlaisiin asuntoihin.”

mukailtu ote EDF:n manifestista

”Odottava äiti, joka liikkui pyörätuolilla, ei voinut käyttää lähineuvolan palveluja, koska sinne oli portaita.”

Invalidiliiton Naistyöryhmä

Ihmisoikeudet

- vammaisella naisella on oltava samat ihmisoikeudet kuin vammattomalla naisella
- vammaisella naisella on oikeus naiseuteen
- vammaista naista ei saa syrjiä sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella

Osallistuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

- vammaista naista on rohkaistava ja hänelle on luotava edellytykset yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja näkyvyyteen
- osallistuminen on mahdollistettava tarvittavilla tukipalveluilla

Oman elämän hallinta

- vammaisella naisella on oikeus saada tietoa, ohjausta ja tukea arjen toiminnoista selviytyäkseen
- vammaisen nainen voi myös tarvita ulkopuolista apua. Palveluiden tarvetta kartoitettaessa on otettava huomioon vammaisen nainen aktiivisena toimijana eikä hoivattavana objektina
- vammaisella naisella tulee olla oikeus omia asioitaan koskevaan päätöksentekoon

Tiedonsaanti

- vammaisella työllä ja naisella on oikeus saada naiseksi kasvamiseen ja naiseuteen liittyvää terveys- ja seksuaalitietoa
- vammaiselle tytölle ja hänen vanhemmilleen tulee antaa realistista tietoa naiseksi kasvamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Lisäksi tarvitaan ohjausta vammaisille kuuluvista palveluista, kuntoutuksesta sekä koulutus-, harrastus-, opiskelu- ja työmahdollisuuksista myöhempää aikuista elämää varten

- vammautuneelle naiselle tulee tarjota tietoa palveluista ja tukitoimista itsenäisen naisen elämän jatkumiseksi muuttuneessa elämäntilanteessa
- tiedonsaanti on turvattava vamman vaatimalla tavalla. Materiaalia tulee olla esimerkiksi selko- ja viittomakielellä, tukiviittomilla ja viitotulla puheella, kirjoitustulkattuna, tukikommunikaatio menetelmillä, iso- ja pistekirjoituksena sekä sähköisessä muodossa ja luettuina äänitteinä
- ammattihenkilöstö tarvitsee koulutusta ja materiaalia vammaisuuteen ja naiseuteen liittyvissä kysymyksissä
- mediassa pitää näkyä ja kuulua vammaisen naisen oma ääni

Kuntoutus, koulutus, toimeentulo ja työllisyys

- kuntoutuksessa tulee ottaa huomioon naisnäkökulma sekä elämänkaaren mukaiset yksilölliset tarpeet
- koulutuksessa tulee taata yhdenvertaiset mahdollisuudet vammattomiin nähden
- koulutuslinjaa valittaessa on painotettava ensisijaisesti vammaisen naisen tai tytön kykyjä ja kiinnostuksen kohteita
- vammaisella naisella on oltava riittävä toimeentulo, joka mahdollistaa itsenäisen elämän
- työllistymiseen ja samaan palkkaan tulee taata yhdenvertaiset mahdollisuudet

“Tiedon esteettömyyttä on pidettävä yhteiskunnan jokaisen jäsenen demokraattisena oikeutena. Vammaisilla naisilla on oltava oikeus saada kaikkea tarvitsemaansa ja haluamaansa tietoa, jotta he voivat harjoittaa kansalais- ja ihmisoikeuksiaan.”

ote EDF:n manifestista

”Terveystenhoitaja alkoi tottua viittomakielen tulkin käyttöön. Kerran kun tulkki ei ilmestynyt paikalle, hoitaja ymmärsi tulkin merkityksen. Tulkki ei olekaan vain minua vaan meitä molempia varten!”

viittomakielinen kuuro kahden lapsen äiti

“Monet vammaiset tytöt on kasvatettu uskomaan, että heidän ei tulisi ajatella löytävänsä kumppania, saati perustaa perhettä ja saada lapsia.”

psykologi Katri Koskinen

“Vaikeasti liikunta-vammainen Pauliina ei ollut pitänyt omaa äitiyttään ollenkaan mahdollisena. Hän oli vakuuttanut itselleenkin, että hänelle riittävät sisarusten lapset. Kun hän sitten yli 30-vuotiaana kohtasi elämänsä miehen, asia muuttui.”

Tiina Notko, IT-lehti 1-2/2005

”Vaikeavammaiselle äidille ei myönnetty kuljetuspalveluna lisämatkoja, jotta hän olisi voinut hakea 3-vuotiaan tyttärensä päiväkodista. Järjestämällä sen sijaan lapselle hänen isänsä työvuorojen mukainen vuoropäivähoito evättiin samalla äidiltä tasavertainen vanhemmuus.”

Turun HAO 30.9.2004 04/0654/2

Seksuaalisuus

- vammaisella naisella on oikeus seksuaalisuuteen
- seksuaaliterveyspalveluiden on oltava esteettömiä
- vammaiselle naiselle on turvattava yhdenvertainen oikeus valita seksuaalinen suuntautumisensa

Perhe-elämä ja vanhemmuus

- vammaisella naisella on oikeus perheeseen ja vanhemmuuteen
- vammaista naista ei saa painostaa aborttiin tai sterilisaatioon
- vammaisella äidillä on oikeus vamman vaatimiin palveluihin ja tukimuotoihin äitiyden tukemiseksi
- erotilanteissa vammaisuus ei saa olla syy evätä huoltajuus
- vamma ei saa olla este adoptiolle
- huostaanotto ei saa johtua vamman vaatimien tukipalvelujen puutteesta

Väkivalta ja hyväksikäyttö

- vammaisella naisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen
- yhteiskunnassa tulee tiedostaa henkisen, taloudellisen ja fyysisen hyväksikäytön korostunut uhka vammaiselle naiselle
- ensi- ja turvakotipalveluiden tulee olla esteettömiä
- järjestöjen on vahvistettava vammaisten naisten ja tyttöjen omaa identiteettiä, sekä autettava heitä ennakoimaan ja tunnistamaan seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön tunnusmerkit
- vammaiset naiset ja tytöt tarvitsevat erityisesti heille suunniteltuja itsepuolustuskursseja

Verkostot ja vertaistuki

- vammaiselle naiselle on tarjottava mahdollisuus voimaantumiseen vertaisryhmässä
- yhteiskunnan ja järjestöjen on tuettava verkostojen ja vertaisryhmien toimintaa
- vammaisten naisten vertaisverkostojen tulee olla osa naisliikettä

Tutkimukset ja tilastotiedot

- vammaisuuteen ja naiseuteen liittyviä tutkimuksia tulee lisätä tarjoamalla aiheita gradun- ja väitöskirjojen tekijöille
- tutkimuksissa ja tilastoissa on otettava huomioon myös vammaiset naiset

Vammaisjärjestöjen naisverkostossa mukana olevat tahot:

Aivovammaliitto ry
 Invalidiliitto ry
 Kehitysvammaliitto ry
 Kuulonhuoltoliitto ry
 Kuurojen Liitto ry
 Kynnys ry
 Näkövammaisten Keskusliitto ry
 Suomen CP-liitto ry
 Suomen MS-liitto ry
 Suomen Nivelyhdistys ry
 Suomen Reumaliitto ry
 Suomen Vammaisfoorum ry
 Valtakunnallinen vammaisneuvosto

Tiedustelut:

auli.tynkkynen@invalidiliitto.fi

lähteet:

Euroopan Vammaisfoorum 1997 Bryssel, Euroopan Vammaisten Naisten julistus
 Koskinen K. Tynkkynen A. Auer P. Hahle L. Pelkonen M. Rekola H. Viemerö V.
 (2001) Sukella syvemmälle, Invalidiliitto ry

Viemerö, V. (2005). Violence against disabled women. Teoksessa K.Kristiansen, R. Traustadóttir (Toim.), Gender and Disability Research in the Nordic Countries. Lund: Studentlitteratur.

Vammaisten Naisten Tavoiteohjelman graafinen suunnittelu:
 Johanna Paulin, Invalidiliitto ry

“Kerran hän löi jalat poikki kahdesta kohtaa.”

***

“Hän ottaa omaishoitajan tuen lisäksi eläkkeeni.”

lainaukset Vappu Viemerön tutkimuksesta

”Tutkimukset osoittavat, että vammaiset tytöt ja naiset joutuvat muita todennäköisemmin väkivallan uhreiksi.”

psykologi Katri Koskinen

”Vertaisryhmän vetäminen on antanut minulle ennen kaikkea itsevarmuutta. Minulle on myös avautunut uusia näkökulmia vammaisuuteen; olen tajunnut, että vammaisuus voi olla voimavara, eikä vain ahdistuksen aiheuttaja.”

ote Sukella syvemmälle -kirjasta

**Målprogram för
funktionshindrade
kvinnor**

OlenNainen

”En tillgänglig omgivning skall garanteras genom lagstiftningen på ett sådant sätt att funktionshindrade kvinnor utan hinder skall kunna ta sig in i alla byggnader, som exempelvis utbildnings- och kulturcenter och andra offentliga lokaliteter. Även nya bostäder skall vara tillgängliga så att funktionshindrade kvinnor skall kunna flytta in i alla slag av bostäder”

Omarbetat utdrag ur EDF:s manifest

”En blivande rullstolsburen mamma kunde inte ta sig till sin mödravårdscentral på grund av centralens trappor”

Invalidförbundets Kvinnoarbetsgrupp

Mänskliga rättigheter

- en funktionshindrad kvinna skall åtnjuta samma mänskliga rättigheter som en icke funktionshindrad kvinna
- en funktionshindrad kvinna skall ha rätt att vara en kvinna
- en funktionshindrad kvinna får inte diskrimineras på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, funktionshinder eller av någon annan orsak som gäller hennes person

Deltagande och samhällelig påverkan

- en funktionshindrad kvinna skall spurras och göras modigare och hon skall ges förutsättningar att vara synlig och att utöva påverkan i samhället
- en funktionshindrad kvinnas deltagande skall möjliggöras med hjälp av behövliga stödtyjänster

Kontroll över eget liv

- en funktionshindrad kvinna skall ha rätt till information, handledning, vägledning och stöd för att hon skall klara av vardagens aktiviteter
- en funktionshindrad kvinna kan också vara i behov av utomstående hjälp. Då man kartlägger behovet av tjänster skall man utgå från att en kvinna med funktionshinder är en aktiv aktör och inte ett vårdbehövande objekt
- en funktionshindrad kvinna skall ha rätt att själv fatta beslut i egna angelägenheter

Tillgång till information

- en funktionshindrad flicka eller kvinna skall i sin mognadsprocess till kvinna och kvinnlighet ha rätt till upplysning i hälso- och sexualitetsfrågor
- en funktionshindrad flicka och hennes föräldrar skall ges realistisk information i frågor som rör en ung kvinnas mognadsprocess. Med tanke på en funktionshindrad flickas liv som vuxen

kvinnor behövs även information om tjänster för funktionshindrade, rehabilitering, möjligheter till utbildning, fritidsintressen, studier och sysselsättning.

- en funktionshindrad kvinna skall erbjudas information om tjänster och stödåtgärder för att hon skall kunna leva ett självständigt liv i en föränderlig livssituation
- tillgången till information skall garanteras utgående från kvinnans skada. Material skall till exempel finnas på lättläst språk och teckenspråk, med tecken som komplement till talet, i skriven form, med stödkommunikationsmetoder, med stora bokstäver och punktskrift samt i elektronisk form och i form av intalade texter.
- fackmän inom branschen behöver utbildning i och sakkunskap om funktionshinder och kvinnans mognadsprocess
- den funktionshindrade kvinnan skall komma till tals i medierna

Rehabilitering, utbildning, inkomst och sysselsättning

- i rehabiliteringen skall ett kvinnoperspektiv beaktas samt individuella behov som uppstår under kvinnans levnadslopp
- jämbördiga möjligheter skall garanteras för funktionshindrade kvinnor i fråga om utbildning
- vid valet av utbildningslinjer skall den funktionshindrade kvinnans eller flickans färdigheter och intressen primärt betonas
- en funktionshindrad kvinna skall ha en tillräcklig inkomst som möjliggör ett självständigt liv
- jämlika rättigheter skall garanteras i fråga om sysselsättning och avlöning

”Tillgänglig information är en demokratisk rättighet för varje samhällsmedlem. För att funktionshindrade kvinnor skall kunna utöva och åtnjuta medborgerliga och mänskliga rättigheter skall de få all den information de önskar och är i behov av”

Utdrag ur EDF:s manifest

”Min hälsovårdare har börjat vänja sig vid den tolk i teckenspråk som jag anlitar. En gång då tolken inte fanns på plats insåg min vårdare vilken viktig roll tolken har. Det arbete tolken utför gagnar inte endast mig utan oss båda!”

Döv tvåbarns mor som talar teckenspråk

”Många funktionshindrade flickor är uppfostrade att tro att de inte skall hoppas på att finna en partner, för att inte tala om att bilda familj och få barn”

Psykolog Katri Koskinen

”Den gravt funktionshindrade Pauliina hade aldrig kunnat tänka sig att bli mamma. Hon hade intalat sig att hennes syskonbarn skulle kompensera avsaknaden av egna barn. Då hon sedan som över 30-årig fann mannen i sitt liv förändrades situationen.

Tiina Notko,

IT-tidningen 1-2/2005

”En gravt funktionshindrad kvinna hade inte beviljats extra resor inom ramen för färdtjänst så att hon skulle kunna avhämta sin 3-åriga dotter på daghem. I och med att barnets dagvård anpassades enligt flickans pappas arbetsskift förvägrades samtidigt ett jämbördigt föräldraskap för mamman”

Åbo förvaltningsdomstol

30.9.2004/0654/2

Sexualitet

- en funktionshindrad kvinna skall ha rätt till sexualitet
- tjänster i sexualhälsofrågor skall vara tillgängliga
- en funktionshindrad kvinna skall garanteras lika rätt att välja sin sexuella inriktning

Familjeliv och funktionshinder

- en funktionshindrad kvinna har rätt till familj och föräldraskap
- en funktionshindrad kvinna får inte övertalas till abort eller sterilisering
- som stöd för sitt moderskap har en funktionshindrad mor rätt till tjänster och stödformer som hennes funktionshinder förutsätter
- vid skilsmässa får ett funktionshinder hos modern inte vara en orsak till att hon fråntas vårdnaden om barnen
- ett funktionshinder får inte vara ett hinder för adoption
- ett omhändertagande av en funktionshindrad kvinnas barn får inte bero av bristfälliga stödtjänster som kvinnans funktionshinder förutsätter

Våld och utnyttjande

- en funktionshindrad kvinna har rätt till personlig integritet
- en funktionshindrad kvinnas förhöjda risk för att utsättas för mentalt, ekonomiskt och fysiskt utnyttjande skall medvetandegöras i samhället
- tjänster som mödrahem och skyddshem ger skall vara tillgängliga
- olika organisationer har till uppgift att förstärka den egna identiteten hos funktionshindrade flickor och kvinnor och hjälpa dem att förutse och identifiera kännetecknen på sexuella trakasserier och sexuellt utnyttjande
- funktionshindrade flickor och kvinnor är i behov av kurser i självförsvar som är speciellt planerade för dem

Nätverk och stöd av likställda

- en funktionshindrad kvinna skall ha lika möjligheter att få livskraft genom stöd av likställda
- nätverk och verksamhet som utövas av grupper av likställda skall stödjas av samhället och organisationer
- nätverk för funktionshindrade kvinnor skall utgöra en del av kvinnosaksrörelsen

Forskning och statistik

- forskning om funktionshinder och kvinnoaspekter skall utvidgas genom att personer som skriver pro gradu- och doktorsavhandlingar erbjuds underlag i ämnet
- inom forskning och statistik skall även funktionshindrade kvinnor beaktas

Sektorer som deltar i handikapporganisationernas kvinnonätverk:

Finlands CP-förbund rf
 Finlands Dövas Förbund rf
 Finlands Handikappforum rf
 Finlands MS-förbund rf
 Finlands Reumaförbund rf
 Förbundet utvecklingshämning rf
 Hjärnskadeförbundet rf
 Hörselvårdsförbundet rf
 Invalidförbundet rf
 Riksomfattande handikapprådet
 Suomen Nivelyhdistys ry
 Synskadades Centralförbund rf
 Tröskeln rf

Förfrågningar:

auli.tynkkynen@invalidiliitto.fi

Källor:

Europeiska Handikappforum 1997 Bryssel, Manifest av och för kvinnor med funktionshinder i Europa

Viemerö, V. (2005). Violence against disabled women. I boken K.Kristiansen, R. Traustadóttir (Red.), Gender and Disability Research in the Nordic Countries. Lund: Studentlitteratur.

Koskinen K. Tynkkynen A. Auer P. Hahle L. Pelkonen M. Rekola H. Viemerö V. (2001) Sukella syvemmälle, Invalidförbundet rf

Den grafiska planeringen av Målprogram för funktionshindrade kvinnor: Johanna Paulin, Invalidförbundet rf

”Undersökningar visar att sannolikheten för att funktionshindrade flickor och kvinnor utsätts för våld är större än för icke funktionshindrade flickor och kvinnor”

Psykolog Katri Koskinen

”En gång slog han mig så hårt att mitt ben gick av på två ställen”

”Förutom min närståendepenning tar han också min pension”

Citat ur Vappu Viemerös

undersökning

”Genom mitt ledarskap i en grupp av likställda har jag framför allt fått självsäkerhet. Jag har också fått nya perspektiv på nedsatt funktionsförmåga; jag har insett att ett funktionshinder också kan vara en resurs, inte enbart en källa till ångest”

Utdrag ur boken Sukella syvemmälle

**Action plan by
women with
disabilities**

OlenNainen

“Accessibility of the environment must be ensured through legislation so that disabled women have full access to all buildings, such as training and cultural centres and other public spaces. New buildings must also be made accessible so that disabled women can move into all kinds of flats.”

excerpt from the European Disability Forum Manifesto of Disabled Women in Europe

”A pregnant mother, who was a wheelchair user, could not use the services of the community maternity centre, for it had many steps.”

Finnish Association of People with Mobility Disabilities Women’s committee.

Human rights

Disabled woman must have and enjoy the same human rights as non-disabled woman.

- Disabled woman has the right to womanhood.
- Disabled woman must not be discriminated against on the ground of sex, age, origin, language, conviction, opinion, health, disability or other ground related to her person.

Participation in society and community affairs

- Disabled woman shall receive encouragement and necessary prerequisites shall be created for her participation and visible involvement in the decision-making of her society.
- Full participation shall be enabled through appropriate support services.

Control of one’s own life

- Disabled woman is entitled to receive information, guidance and support to manage activities of daily life.
- Disabled woman may also need external assistance. In the analysis of support needs, she must be considered as an active individual, rather than as an object to be cared for.

Access to information

- Disabled women and girls have a right to information about growing up into womanhood, as well as information about female sexuality and reproductive health.
- Disabled girls and their parents should receive realistic information about growing up into womanhood. Also, it is necessary to provide guidance on disability-related services, rehabilitation, and opportunities for training, leisure, study and work opportunities in view of the adult life.

- A woman who becomes disabled shall be offered information on services and assistance on how to continue her life as an independent woman in the changed circumstances.
- Access to information shall be ensured through necessary disability-specific methods. Material shall be available in easy-to-read format, in sign language, in support signage, and signed speech formats, velotype, supportive communication methods, large print and Braille as well as in electronic and audio tape format
- Professional personnel need education and materials on issues related to disability and womanhood
- Disabled woman's own voice must be seen and heard in the media

Rehabilitation, education and training, income support, and employment

- In rehabilitation, the female perspective must be fully taken into account, as well as individual needs that come over the course of a lifetime.
- In education and training, disabled women shall be guaranteed opportunities that are equal to those open to non-disabled women.
- While choosing a training course, the primary consideration must be the capacities and interests of the disabled woman or girl.
- Disabled woman shall have adequate income to enable her to lead an independent life.
- Equal opportunities to employment and equal pay shall be ensured.

“Access to information must be considered as a democratic right for each member of society. Disabled women shall have the right to receive all necessary information of their choice, so that they are able to exercise their civil and political rights.”

excerpt from the European

Disability Forum Manifesto

“The nurse started to become accustomed to the use of a sign language interpreter. Once, the interpreter failed to come, and the nurse finally understood the significance of a sign language interpreter. The interpreter is not just for me but for both of us!”

A deaf mother of two children, who uses sign-language

“Many disabled girls are raised in the belief that they should not think that they will find a partner, let alone to found a family and have children.”

Psychologist Katri Koskinen

“Pauliina, who has a severe mobility disability, did not consider motherhood as a possibility for her. She had convinced even herself that her sister’s children were enough for her. As she then, at over 30, found the man of her life, all this changed.”

*Tiina Notko, IT-magazine,
1-2/2005*

“A mother with a severe disability was refused additional trips as part of her transport service for her to pick up her 3-year old daughter at the day-care centre. Instead, an arrangement was made for the child to attend day-care timed in accordance with her father’s shifts; this meant that the mother was denied equal parenthood.”

*Administrative Court in Turku
district 30.9.2004 04/0654/2*

Sexuality

- Disabled woman is entitled to her sexuality.
- Sexuality-related health services shall be accessible.
- Disabled woman shall be ensured an equal right to choose her sexual orientation.

Family life and parenthood

- Disabled woman has the right to family and experience parenthood.
- Disabled woman shall not be coerced to an abortion or sterilisation.
- Disabled mother has the right to disability-specific services and assistance in support of her motherhood.
- In divorce and separation situations, disability must not be a factor in a refusal of guardianship.
- Existence of a disability shall not be a factor preventing adoption.
- Taking children into foster care must not be caused by lack of necessary support services.

Violence and abuse

- Disabled woman has the right to personal integrity.
- The society must be made aware of the heightened threat of abuse, mental, economical and physical, towards disabled women.
- Shelters shall be accessible.
- Organizations of disabled people must empower the identity of disabled women and girls, and must support them so that they can be able to pre-empt and recognise the signs of sexual harassment and abuse.
- Disabled women and girls need self-defence courses that are specifically designed to meet their needs.

Networks and peer support

- Disabled women shall be offered an opportunity to empowerment within a peer support group.
- Peer support networks of disabled women shall be a part of the women's movement.

Research and statistics

- Research about disability and womanhood shall be increased by offering topics to undergraduate, postgraduate and doctoral students.
- Research and statistics should take account of disabled women, too.

Members of the women's network of disability organisations

The Finnish Association of People with Mobility Disabilities

The Finnish Association of the Deaf

The Finnish Association on Mental Reardation

The Finnish Brain Injury Association

The Finnish Federation of the Hard of Hearing

The Threshold Association

Finnish Federation of Visually Impaired

The Finnish CP Association

The Finnish MS-Society

The Finnish Rheumatism Association

Finnish Disability Forum

National Council on Disability

Suomen Nivelyhdistys ry

Inquiries:

auli.tynkkynen@invalidiliitto.fi

“Research shows that disabled girl and women are more likely than others to become victims of violence.”

Psychologist Katri Koskinen

“Once he broke my feet on two places.”

“He takes not only the support for family carers, but my pension, as well.”

Quotes from research by

Vappu Viemerö

“Leading a peer support group has given me self-confidence above all. Also, new perspectives on disability have opened to me: I have realized that disability can also be a source of strength, not just a cause of anxiety.”

Quote from the book

“Dive deeper”

Sources:

European Disability Forum 1997 Bryssel, Manifesto of disabled women in Europe

Viemerö, V. (2005). Violence against disabled women. In K.Kristiansen, R. Traustadóttir (Eds.), Gender and Disability Research in the Nordic Countries. Lund: Studentlitteratur.

Koskinen K. Tynkkynen A. Auer P. Hahle L. Pelkonen M. Rekola H. Viemerö V. (2001) Sukella syvemmälle, Invalidiliitto ry, in English translation Dive deeper, National Association of People with Mobility Disabilities.

Graphic design: Johanna Paulin, Finnish Association of People with Mobility Disabilities

Translation: Pirkko Mahlamäki, Finnish Disability Forum